

Arabalar Beş Kuruşa

Akşam, caddelerin kalabalık zamanında, köşe başına bir kadınla bir çocuk gelirdi. Siyah bir çarşafa bürünen kadın elleriyle çarşafını yüzüne kapatır, yalnız iki siyah göz, sokağın yarı aydınlığında, parıltısız, önüne bakardı. Çocuk yanında ayakta dururken o çömelir, küçük bir çuvaldan birtakım oyuncaklar çıkarırdı: Bunlar bir değneğin ucuna takılmış bir çift tahta tekerlekti.

Tekerleklerin üzerinde, iki yuvarlak tahtanın arasına çivilenmiş dört çubuktan ibaret kameriye gibi bir şey duruyor ve tekerlekler yerde yürütülünce bu kameriye fırıl fırıl dönüyordu.

Oyuncaklar kadının önünde dizilince çocuk bir tanesini eline alıyor, kaldırımda ileri geri götürerek incecik sesiyle bağırmaya başlıyordu:

-Arabalar beş kuruşa... Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!..-

Ve sokaklar tenhalaşınca kadar, belki üç dört saat, burada duruyorlardı.

Çocuk sekiz yaşında vardı, fakat ilk görüşte altı yaşından fazla denilemezdi. **Zayıf ve minimini idi.** Sonra, hiç durmadan bağırın sesi küçük bir kızın sesi gibi ince ve titrekti. -Beş kuruşa!- derken -ş-lere basıyor ve dudaklarının arasından onları ezerek çıkarıyordu.

Kendisi de annesi gibi hep önüne bakar ve başını kaldırmazdı.

Buldukları köşenin biraz ötesinde parlak vitrinli bir tuhafiyeye mağazası vardı. Büyük kristallerin arkasında türlü göz alıcı renklerde boyunbağları, şık tokalı kemerler, yün kazaklar, eldivenler ve daha birçok, insanlara lazım olan ve olmayan şeyler, geçenlerin yüzüne gülüyordu. ***Ana oğul bunların önünden geçerken, geçtikten sonra köşelerine yerleşirken, başlarını hiç çevirmemeye gayret ederlerdi.*** Eğer sokağın çamurlu kaldırımlarına akseden ve orayı yer yer parlatan ışıklar da olmasa belki böyle bir mağazanın bulunduğunu bile fark etmeyeceklerdi.

Hâlbuki gelip geçenlerin çoğu, bilhassa çocuklar, bu parlak camekânların önünde durup, orada bir köşeye, ustaca bir karmakarışıklık içinde yığılmış oyuncaklara gözlerini dikiyorlar; sonra, mahzun bir tavırla yollarına koyulunca karşılına çıkıveren tahta tekerlekli arabalara dudaklarını kıvrarak ve adeta hayallerinde vitrinden kalan güzel şekilleri bozuyormuş gibi canları sıkılarak bakıyorlardı. Fakat

küçük satıcı onların bu isteksizliklerini fark etmez, önüne bakarak kısa aralıklarla bağırdı:

-Beş kuruşa, arabalar beş kuruşa...-

Büyücek bir otomobil, mağazanın önünde durdu; içinden süslü ve şişmanca bir kadınla sekiz dokuz yaşlarında, beyaz bereli ve tozluklu, yumuşak lacivert paltolu bir çocuk indi. Beraberce mağazaya girdiler.

Biraz sonra çocuk iç vitrinleri seyrede ede dışarı çıktı, sokağa indi ve oyuncakların olduğu köşeye bakmaya başladı. Tam bu sırada küçük satıcının sesi işitildi.

-Arabalar beş kuruşa!..-

Başını çevirip baktı, sonra koşarak o tarafa gitti, siyah çarşafli kadının yanındaki çocuğun elini tutarak:

-Aaa!- dedi, -Sen burada araba mı satıyorsun?-

Satıcı başını kaldırıp baktı. Hemen yüzü güldü, o da -Aaa- dedi ve ilave etti: - Annem yalnız gelemiyor, sonra bağıramıyor da... Onun için ben de geliyorum!..-

Beyaz tozluklu çocuk, yün eldivenli ellerini paltosunun cebine sokarak küçük bir kesekağıdı çıkardı, içinden bir badem ezmesi alıp ağzına attı, bir tane de arkadaşına verdi. Ağzını şişirerek sordu:

-Derslere ne zaman çalışıyorsun?-

-Mektepten çıkınca... İki saat filan çalışıyorum, dersleri yapıyorum.

Ondan sonra buraya geliyoruz. Hem gece zaten çalışmam ki. **Gaz masrafı çok oluyor.**-

-Bizim öğretmeni gördün mi? Şimdi buradan geçti!..-

-O benim araba sattığımı biliyor!-

Ve ileride birkaç çocukla bir kadının geldiğini görünce sözünü keserek bağırdı:

-Arabalar beş kuruşa!..-

İkisi de el ele tutuşmuşlardı. Çarşafli kadın hazin gözlerle bunları süzüyordu. Beyaz tozluklu çocuk hesap vazifesini yapıp yapmadığını sordu:

-Ben demin evde uğraştım, yapamadım, gece beybabama soracağım!- dedi.
Öteki:

-Nesini soracaksın, çok kolay...- dedi ve anlattı.

Adamakıllı lakırdıya dalmışlardı. Hatta küçük satıcı artık -arabalar beş kuruşa- diye bağırmaı bile unutmuştu.

Öteki, arkadaşının kolunu sarstı ve: -Hişt!- dedi, -Benim yanımdaki çocuğun ağız kokuyor, ben söyleyeceğim de senin yanında oturacağım... Hem daha iyi çalışırız!..-

-Benim yanımdaki kalkmaz ki; hem ben söyleyemem. Mahalle komşumuzdur... O da bizim gibi fıkıradır...-

Sözüne devam etmedi. -Onu kaldırdı da yerine zengin çocuğu oturttu derler...- diyecekti, vazgeçti.

Başka şeylerden bahsetmeye başladılar.

Fakat tam bu sırada beyaz bereli, yumuşak lacivert paltolu, beyaz tozluklu çocuğun annesi mağazadan çıktı, iki tarafına bakındı. Ellerinde paket vardı. Şoför koşarak onları aldı ve kendi yanına yerleştirdi. Kadın köşeye doğru bakınca çocuğunu gördü ve aldığı şeylerin keyfi ile gülümseyen yüzü birdenbire sertleşti. Hızlı adımlarla o tarafa yürüdü. Çocuk, annesinin böyle hiddetle kendisine doğru geldiğini görünce hemen susmuş, şaşkın, fakat gülümseyen bir bakışla gözlerini ona dikmişti. Bir an hepsi birden kımıldamadan durdular.

Küçük satıcının annesi başını kaldırmış, yuvarlanır gibi gelen bu kürk mantolu ve yılan derisi iskarpinli kadına bakıyordu.

Kadın yaklaşınca, hala şaşkın şaşkın gülümseyen oğlunu bileğinden yakaladı:

-Bu ne hal?- diye bağırdı. -**Kimlerle konuşuyorsun?**-

Ve öteki elindeki şemsiyeyi, elini hala unutarak arkadaşının avucunda bırakan küçük satıcının omuzuna vurdu. Sonra haykırdı:

-Pis, baksana, senin konuşabileceğin insan mı bu?-

Çocukların kolları birbirinden ayrılıp aşağı sallanıverdi. Siyah çarşafı kadın duvarın dibine büzülmüştü ve küçük satıcının gözleri kolunun acısından yaşla dolmuştu.

Arkadaşının gözündeki yaşları gören çocuk, henüz birçok şeyleri öğrenmediği için, ruhundan fıskıran bir isyanla:

-Anneciğim-, dedi, -o benim mektep arkadaşım!-

Kadın, yüzü kıpkırmızı kesilerek, oğlunun sözünü kesti:

-Ben yarın mektebinize de telefon edeceğim. **Seni kendi seviyende olmayanlarla** temas ettirmeyi gösteririm!..-

Oğlunu kolundan çekti. Geride kalan küçük satıcı ile anasına, yerin dibine geçirmek ister gibi tahkir edici ve ezici bakışlar atarak yürümeye başladı. Oğlu hala dönüp geri bakıyor ve yaşlı gözlerini başka taraflara çeviren arkadaşını görünce kendinin de gözleri yaşarıyordu.

Küçük satıcı, o titrek ve ince sesiyle bağıırıyordu:

-Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!..-

Arabalar Beş Kuruşu'nda Yoksulluk Teması

"Arabalar Beş Kuruşa" hikâyesinde, toplumun iki farklı kesiminde bulunan iki çocuğun ve o çocukların annelerinin etkileşimi ve konuşmaları anlatılmaktadır. Aynı mektebe giden bu iki çocuklardan birisi çok zengin olarak, diğeri de çok yoksul olarak karşımıza çıkmaktadır. İki farklı kesimin zıtlıklarının anlatıldığı bu hikâyede zengin olan çocuk palto ile beyaz tozluk ve çocuğun annesi kürk manto ile yılan derili iskarpin giymektedir, fakir olan çocuğun kıyafetleri belirli bir şekilde belirtilmemiş olmasıyla çocuğun kıyafetinin önemsiz olduğu ve yeterince olmadığı dile getirilmektedir.

Yerlerin çamurlu olması, beyaz tozluklu çocuğun paltosunun ve şemsiyesinin olması mevsimin sonbahar olduğunu ve sıcaklığın düşük olduğunu göstermektedir. Buna rağmen "zayıf ve minimini" olarak tasvir edilen ve fakir olarak gösterilen çocuk, soğuk havada dışarıda sokaktan geçenlere oyuncak araba satmaya çalışmaktadır.

Önemli olan bir başka nokta ise fakir çocuk ve annesi toplumdaki dışlanmış ve ayrı bir şekilde hayatlarına devam etmektedirler. Sokaklarda, herkese açık ortamda, yürürken bile hep önlerine bakarlar ve başlarını kaldırmazlar. Öyle ki, insanların dikkatini çekmek için tasarlanan tuhafiyeye mağzasının önünden geçerken bile başlarını hiç çevirmemeye gayret etmektedirler. Benzer bir şekilde beyaz tozluklu çocuğun annesi çocuğunun fakir çocukla konuştuğunu gördüğünde fakir çocuğa "pis" şeklinde hitap etmekte ve kendi çocuğu ile fakir çocuğu farklı seviyelere ayırması için mektebi arayacağını söylemektedir. Bir neticede kürk mantolu annenin takındığı bu tavır, fakir çocuğun toplumda ayrı bir yerde olduğunu ve bir haşereymiş gibi insanlar tarafından görüldüğünü göstermektedir: "...yerin dibine geçirmek ister gibi tahkir edici ve ezici bakışlar atarak...".

Fakir çocuk normalde kendisinin toplumdaki ayrı kaldığı olmasına çok karşı çıkmadığını görmek mümkündür. Öğretmeninden bahsederken bile özellikle kendisinin araba sattığını öğretmenin bildiğini gururla söylemektedir. Mektepten arkadaşının annesiyle gerçekleşen olaylardan ve artık arkadaşıyla aynı hem ders sınıfında hem de toplumsal sınıfta olamayacağını anladıktan sonra çocuk artık kendisiyle gurur duyamamaktadır ve "titrek ve ince sesiyle" araba satmaya devam etmektedir.